

ΑΠΟΨΕΙΣ

Γράφει η Δέσποινα Μπαχά → despina.bahas@kosmos.com.au

Ελ Γκρέκο ο Ζωγράφος που Ύψωσε την Ελλάδα στην Παγκόσμια Ελίτ της Ζωγραφικής

ΣΤΙΣ 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1614 η Παγκόσμια Ελίτ της Ζωγραφικής συνόδεψε ως τον βράχο του Τολέδου το σκίνωμα του Ελ Γκρέκο, κατά κόσμο Δομήνικο Θεοτοκόπουλο. Θα ήταν ασέβεια της στήλης εάν δεν παραμερίζαμε την επικαιρότητα και δεν κάναμε μια αναφορά για να αποτίσουμε φόρο τιμής στον μεγάλο αυτό Ελληνοευρωπαϊό καλλιτέχνη –δημιουργό, που πήρε πάνω στα απαλά του χέρια τη Ζωγραφική Τέχνη της Αγιογραφίας από τον Χάνδακα της Κρήτης, το σημερινό Ηράκλειο και την μετέφερε στην Οικουμένη. Γιατί ναι μεν ο Γκρέκο βγήκε από τα σπλάχνα μας, αλλά είναι ο Ζωγράφος που όλοι τον διεκδικούν. Την ταυτότητά του την καθορίζουν οι τρεις σταθμοί της πορείας του Γκρέκο, που ξεκίνησε από τον Χάνδακα της Κρήτης το 1567 σε ηλικία 26 ετών με καταβολές βυζαντινές για να κάνει μια στάση στη Βενετία και στη Ρώμη μαθητεύοντας κοντά στον Τιτσιανό και στον Τιντορέτο και να καταλήξει στην Ισπανία για να εγκατασταθεί οριστικά από το 1577 και ως το θάνατό του το 1614 στο Τολέδο. Πράγματι στα πρώτα έργα του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου διαπιστώνει κανείς την Κρητική περίοδο, για να ακολουθήσουν τα έργα της Ιταλικής και τέλος της Ισπανικής περιόδου. Γι'αυτό τα έργα του έχουν και τα τρία συστατικά της τέχνης του. Τη μεταβυζαντινή, την ιταλική και την ισπανική. Πνεύμα ασύλληπτα μεγάλο ο Ελ Γκρέκο έχει τροφοδοτήσει μέχρι τώρα τις πιο αντιφατικές θεωρήσεις και θεωρίες σχετικά με το ποια είναι η ταυτότητά του ως καλλιτέχνης –δημιουργός.

ΕΜΕΙΣ τον αισθανόμαστε σαν δικό μας το Γκρέκο, αλλά θεωρήθηκε ο πιο γνήσιος ερμηνευτής του ισπανικού μυστικισμού και της καστιλιάνικης ψυχής, αλλά ξεκίνησε αυτή τη μεγάλη καλλιτεχνική του ανάδειξη από τη Βενετία και τη Ρώμη μαθητεύοντας κοντά στον Τιτσιανό και στον Τιντορέτο και μετά να καταλήξει στην Ισπανία και να εγκατασταθεί οριστικά εκεί ως το θάνατό του. Που ανήκει ο καλλιτέχνης Γκρέκο; Ο Γκρέκο ήταν ένας καλλιτέχνης μοναδικός και πολύπλοκος. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι υπάρχουν στα έργα του στοιχεία βυζαντινά, ιταλικά, ισπανικά. Ο Γκρέκο είναι μια μοναδική περίπτωση πολιτιστικής και γεωγραφικής σύνθεσης. Ήταν ένας αντιφατικός ζωγράφος. Ένα είδος νησίδης στην εποχή του, που γεννήθηκε και διαμορφώθηκε στην Κρήτη, αφομοίωσε τη δυτική τεχνοτροπία στην Ιταλία και πέρασε περισσότερη από τη μισή ζωή του στην Ισπανία. Είναι μια μοναδική περίπτωση καλλιτέχνη, που έμαθε μια εικαστική γλώσσα, τη βυζαντινή, κατόπιν έμαθε μια άλλη, τη δική του και ήταν ικανός να κυριαρχήσει πάνω και στις δυο ως το σημείο να τις μεταμορφώσει σε μια προσωπική γλώσσα. Ο Γκρέκο από απλός καλλιτέχνης έγινε καλλιτέχνης δημιουργός στην Ισπανία. Αυτό το αυτονόητο ήταν εξαιρετικά δύσκολο να το φτάσει κανείς. Γι'αυτό και περισσότερο από Έλληνας, Ιταλός, Ισπανός, τελικά ο Γκρέκο ανήκει στον εαυτό του και φανερά ανήκει στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία.

Ο ΓΚΡΕΚΟ υπήρξε ο πρωτοπόρος που ύψωσε τη ζωγραφική από απλή τέχνη σε θεολογική έκφραση, σε σιγώσα φιλοσοφία. Λέει κάπου ο Μιχάλης Κατσαρός: Ο Δομήνικος μανιακά, αποδίδει στις συνθέσεις του και γη και ουρανό σε ενορατική επικοινωνία, σε μια «ψυχοσωτήριο και ουρανοδρόμο κλίμακα». Υπενθυμίζει ο Γ. Σαραντάρης: «Ο ουρανός είναι ένας τόπος που κατοικείται από εμάς... Πιανόμαστε επάνω του όπως τα παιδιά στα δέντρα». Δείτε τους αγίους του Γκρέκο, τα πόδια τους ριζώνουν στη γη αλλά τα μαλλιά τους μπλέκονται στα σύννεφα. Ακόμη και ο πρώιμος «Ευαγγελιστής Λουκάς», η εικόνα του Μουσείου Μπενάκη, παρουσιάζει γη και ουρανό καθώς ένας Άγγελος κατεβαίνει για να στεφανώσει τον ήρωα της πίστης και της τέχνης, το ζωγάφο –Άγιο. Στον πίνακα «Η Αγία Βερονίκη και το Ιερόν Μανδύλιον» η θεολογική έκφραση βρίσκει την απόλυτη τελειωσή της. Η Βερονίκη σκουπίζει με το μαντήλι της το ιδρωμένο πρόσωπο του Χριστού ενώ κουβαλάει το Σταυρό και θαυματουργικά αποτυπώνεται σε αυτό το Πρόσωπό Του. Πρόκειται για ένα έργο–ορισμό της Ζωγραφικής ως «Θεολογίας της εικόνας». Η θρησκευτική παιδεία του Γκρέκου είναι αναμφισβήτητη. Η «Πεντηκοστή» το μεγαλειώδες έργο του Γκρέκο, όπου αναγνωρίζεται και ίδιος ως ένα από τα πρόσωπα του πίνακα, ήταν το έργο–πρότυπο, αιώνες αργότερα για τον Πικασό και τη δημιουργία των «Δεσποινίδων της Αβινιόν», όπως είχε ομολογήσει ο ίδιος: «Ο πατέρας μου είναι ο Γκρέκο και η μητέρα μου ο Σεζάν», είχε πει ο Πικασό, αποδίδοντας αμετάκλητα στον μεγάλο κρητικό ζωγάφο τα εύσημα της πρωτοπορίας που η μοντέρνα τέχνη αναζητούσε στο έργο του.

ΤΟ ΕΠΙΣΤΕΓΑΣΜΑ των έργων του Γκρέκο

ήταν «Η ταφή του κόμνη του Οργκάθ», που ο πίνακάς του βρίσκεται στη μισοσκότεινη εκκλησία του Σάντο Τομέ, στο Τολέδο. Μια πρώτη ματιά, για μας που έχουμε γεννηθεί και ανατραφεί όχι μονάχα αισθητικά αλλά και ηθικά και λειτουργικά μέσα στη βυζαντινή παράδοση της Ορθοδοξίας, μας φέρνει στο νου αμέσως τον τρόπο που ιστορείται βυζαντινά «Η Κοίμηση της Θεοτόκου». Πέρα όμως από την ερμηνεία που προσωπικά δίνει ο καθένας στον πίνακα, πέρα από τους στοχασμούς, αισθητικούς και ηθικούς, που γεννά, αισθάνεσαι πως ο Θεοτοκόπουλος ήταν έτοιμος, ώριμος να αντιμετωπίσει το θάνατο και εικαστικά και πνευματικά. Τον αντιμετώπισε σαν γνήσιος, ακέραιος άνθρωπος, σαν πιστός χριστιανός και άνοιξε με τα έργα του, τα καμωμένα κατά την επιθυμία του «με τιμή και σεμνότητα», τη θύρα της αθανασίας. Μετά το θάνατό του, στις 7 Απριλίου 1614, «Η ταφή του κόμνη του Οργκάθ» παραμένει μέχρι σήμερα ένα αληθινό μετέωρο στο βράχο του Τολέδου χωρίς ρίζες και χωρίς συνέχεια. Ο Θεοτοκόπουλος στο έργο αυτό υπερβαίνει τους επιγόνους του, γιατί διασώζει την ανθρώπινη προσωπικότητα και την πλουτίζει με Θεία λάμψη, γιατί τρυπά την ύλη του σώματος με την αγωνία της ψυχής, γιατί ακριβώς μας μιλά γι'αυτή την Ψυχή που ανεμοζυγιάζεται ανάμεσα Ουρανού και Γης. Η Τέχνη του ήταν ένα σκληρό και ύψιστο μάθημα. Ήταν παραβίαση των μυστικών κόσμων και η παρουσία του, το ταλαντό του, η δημιουργία του, μας απομένουν στο βάθος ανερμήνευτα. Γιατί αυτό είναι η μεγαλοφυΐα: Ένα από Θεού μυστήριο.

GREEK ORTHODOX COMMUNITY OF NSW LTD

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ Ν.Ν.Ο.

ESTABLISHED 1898

ABN 50 000 018 128

206 – 210 Lakemba Street, Lakemba, NSW 2195

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Η Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα της Νέας Νοτίου Ουαλίας
σε συνεργασία με την Εκκλησιαστική Επιτροπή

διοργανώνει

την **Κυριακή των Βαΐων 21 Απριλίου 2019**,
μετά την θεία λειτουργία, στον περίγυρο της εκκλησίας της Αγίας Σοφίας,
γωνία South Dowling and Napier Streets, Paddington,

μεσημεριανό φαγητό

προς \$10 το άτομο.

Η τιμή περιλαμβάνει Ψάρι (μπακαλιάρο), σκορδαλιά, πατατάκια, ταραμά και σαλάτα.

Από την Εκκλησιαστική Επιτροπή